Az agrár-közgazdaságtan és a bioökonómia: A 28. Nemzetközi Agrárközgazdasági Konferencia tapasztalatai

Jámbor Attila – Török Áron

Kulcsszavak: agrárgazdaságtan, bioökonómia, nemzetközi konferencia.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A Nemzetközi Agrárközgazdasági Társaság (IAAE) 28. alkalommal rendezte meg kongresszusát Brazíliában 2012. augusztus 18–24. között, közel 40 ország mintegy 700 agrárközgazdászának részvételével, köztük számos nemzetközi, regionális és országos társaság és szervezet vezetőinek közreműködésével. A kongresszus mottója a bioökonómia volt, ennek jegyében a hét nap alatt 180 szekcióban közel 700 előadás hangzott el. A kongresszus kitűnő alkalmat biztosított a szakma kutatási irányainak követésére, ötletek gyűjtésére és a kapcsolatok építésére-ápolására is. A cikk célja, hogy a konferencián szerzett tapasztalatokat a teljesség igénye nélkül bemutassa az egyes napok programjainak rövid áttekintésével. Összességében világos, hogy a szakma legmagasabb szintű találkozója méltán lehet büszke hírnevére, és reméljük, hogy a cikk elolvasása minél több hazai kollégát ösztönöz a soron következő, 2015-ös milánói kongresszuson való részvételre.

BEVEZETÉS

A Nemzetközi Agrárközgazdasági Társaság (*International Association of Agricultural Economists* – IAAE) 28. alkalommal rendezte meg kongresszusát Brazíliában 2012. augusztus 18–24. között. Az Iguacu vízesés közelében szervezett tanácskozáson mintegy 40 ország közel 700 agrárközgazdásza volt jelen, élükön a nemzetközi szakma elismert és neves vezetőivel. A konferencián a világ vezető agrárközgazdászai voltak jelen. A teljesség igénye nélkül a kongresszust jelenlétével megtisztelte mind a nemzetközi (IAAE), mind az európai (EAAE), az amerikai (AAEA), az ausztrál (AARES) és az angol (AES) agrár-közgazdasági társaság jelenlegi elnöke és több korábbi vezetője, az IFPRI (Nemzetközi Agrárgazdasági Kutatóintézet) elnöke, a Világbank, FAO, OECD, ENSZ több képviselője, az Európai Bizottság vezető agrárközgazdásza, valamint számos nemzetközileg elismert professzor olyan egyetemekről, mint például a UC Berkeley vagy a Cornell. Hazánkat heten képviselték a tanácskozáson.

A kongresszus kiemelt témája a bioökonómia volt, amely jelzi az agrárgazdaságtan helyének és környezetének változását a nemzetközi kutatási színtéren. A bioökonómia egy viszonylag új elnevezés, melyen a szerves anyagok termelésének és felhasználásának gazdaságtanát és gazdasági elemzését értik. Ide tartozik tehát az élelmiszer-termelés, a mezőgazdasági eredetű nem élelmiszertermékek feldolgozása és a bioenergia-termelés valamennyi formája. Nem sorolják azonban a bioökonómia tárgyába a gyógyszergyártás egyetlen területét sem. A bioökonómia fogalmának

megjelenéséhez az élettudományok terén elért új felfedezések és a klímaváltozással összefüggő kihívások járultak hozzá. Az elmúlt években olyan új módszerek és eljárások születtek, amelyekkel a mezőgazdaság egyrészt képes termelési hatékonyságát növelni a környezet minőségének megóvása mellett, másrészt számos új terméket is képes előállítani (pl.: bioenergia, bioüzemanyagok, bioműanyag stb.). A fenti fejlődésnek köszönhetően a mezőgazdasági szektor és más primer szektorok közötti viszony egyre szorosabbá válik, amelyet mára a tudomány is felismert. A téma fontosságát többek között jelzi, hogy az Európai Bizottság kiemelt prioritásként kezeli a bioökonómiát a jövőben (az Európa 2020 Stratégia részeként), és következő hétéves költségvetésében komoly forrásokat tervez elkülöníteni ezen a téren történő kutatások támogatására.

A fentiek jegyében fogant tudományos tanácskozás témái a szakma kutatási kérdéseinek széles spektrumát lefedték plenáris előadások, szervezett szimpóziumok, előadások és poszterek formájában. A hétnapos konferencián 180 szekcióban közel 700 előadás hangzott el (lásd 1. táblázat), szekciónként átlagosan 3-4 előadással, összesen 1,5-2 órás idősávokban.

A következőkben az egyes napok programjaiba adunk rövid betekintést. Az egyes előadások anyagai egyébként elérhetők az IAAE hivatalos honlapján és az AgEcon adatbázison keresztül is.

BETEKINTÉS A KONGRESSZUS PROGRAMJÁBA

A kongresszus egy előkonferenciával (workshoppal) vette kezdetét az első (vagy inkább nulladik) napon, amelyen a szokásoknak megfelelően a különböző kutatási projektek vezetői által szervezett szekciókban lehetett megismerni az innováció, az agrárpiaci modellezés vagy akár a klímaváltozás terén elért új eredményeket.

A konferencia második napjának reggelén *Keijiro Otsuka* leköszönő IAAE-elnök hivatalosan is megnyitotta a kongresszust és üdvözölte a közel 40 országból érkező küldötteket. Ezt követő elnöki előadásában a globális élelmezésbiztonságról és jövedelemeloszlásról, valamint a változó komparatív előnyök természetéről beszélt a világ mezőgazdaságában, utalva ezzel a fenti témák kiemelkedő szerepére a szakmában. A reggeli megnyitón őt követte *Peter Hazell*, a Londoni Egyetem elismert professzora, aki az afrikai mezőgazdaság helyzetét és lehetőségeit elemezte a magas élelmiszer- és energiaárak korában az Elmhurst Jubileumi Előadása keretében.

A megnyitó után elkezdődtek a tizenöt, egymással párhuzamosan futó szekciókba sorolt előadások. A szervezők kiválóan összeállították a programot, mindenki találhatott minden idősávban olyan témát, amely kifejezetten érdekelte vagy éppen aktuális kutatási területéhez kapcsolódott. Természetesen olyan eset is

1. táblázat

A kongresszuson tartott előadások típusai és összegző adatai

Szekció megnevezése	Szekciók száma (db)	Elhangzott előadások száma (db)
Plenáris	6	15
Szimpózium	46	194
Panel	16	52
Elfogadott előadás	75	270
Elfogadott poszter	37	153
Összesen	180	684

Forrás: saját szerkesztés a kiadott program alapján

előfordult, hogy egyszerre több szekció is érdekelt valakit – ilyenkor jellemzően felosztották egymás között a kollégák, ki hová megy, majd a kávészünetekben megvitatták a különböző szekciók tapasztalatait. Az egyes szekciókban egyébként 3-4 előadásra került sor, és volt elég idő a kérdésekre, vitára is. A szekciók elnöki tisztét elismert kutatók és szakemberek töltötték be, ami jól segítette a magas színvonalú szakmai vitát. Jó volt azt is látni, hogy mindenütt legalább 25-30 ember végig jelen volt az előadókon kívül, amely hozzájárult az élénk vitához.

A szekciók témánkénti besorolása jól jelzi az agrárgazdasági szakma jelenlegi kutatási irányait (2. táblázat). A leginkább kutatott terület az előadások alapján a termelékenység-hatékonyság-technológia témakör volt, míg a kongresszuson legkevésbé az innováció és a GMO kérdései kerültek elő. A legtöbb előadás komoly módszertani (leginkább ökonometriai) háttérrel rendelkezett, amely egyrészt jelzi, milyen irányú cikkeket várnak nemzetközi szinten, másrészt elvárja a hallgatóságtól a módszerek ismeretét az elmondottak megértéséhez. A 2. táblázat továbbá arra is rávilágít, hogy a kongresszuson alapvetően hagyományos agrár-közgazdasági témák kerültek előtérbe, és csak néhány szekció foglalkozott a mottóban szereplő bioökonómia kérdéskörével.

Időrendben haladva a második nap délutánja az agrárpénzügyekről és finanszírozásról szóló plenáris előadással folytatódott, majd a poszterszekciók következtek, ahol a nyomtatott anyagok előtt állva lehetett kérdéseket feltenni a kutatóknak, illetve kisebb séta közben betekintést nyerni a szakma kutatási témáinak sokszínűségébe. Mivel a küldöttek egy része csak délutánra érkezett meg és regisztrált a konferenciára, az estét egy újabb megnyitó és köszöntő vezette fel, ezúttal azonban kötetlenebb formában, a konferenciának helyet adó szálloda kertjében tartott fogadással egybekötve, ahol jó lehetőségük volt a kollégáknak egymást üdvözölni.

A kongresszus harmadik napját megnyitó plenáris ülés témája a szegénység és kockázatok volt a mezőgazdaságban, amelyen rendkívül színvonalas előadások hangzottak el a téma nemzetközi vetületeit is vizsgálva. A délelőtt további részében újabb poszterszekciók következtek, majd délután előre szervezett szimpóziumok folytatták a sort, ahol az egyes szakterületek elismert kollégái tartottak előadást a legkülönbözőbb témákban. Az európai küldöttek számára leginkább népszerű szimpózium ebben az idősávban a Közös Agrárpolitika

2. táblázat

A kongresszuson tartott előadások témái és az előadások száma

Téma megnevezése	Előadások száma (db)	Téma megnevezése	Előadások száma (db)
Termelékenység, hatékonyság, technológia	84	Agrárpolitika	47
Regionális mezőgazdaság (esettanulmányok)	82	Szegénység és nemek közti egyenlőség	39
Környezet és klímaváltozás	70	Agrárkereskedelem	32
Erőforrások hasznosítása	63	Bioüzemanyagok	27
Élelmezés- és élelmiszer-biztonság, árak	59	Fogyasztói magatartás	27
Mezőgazdasági fejlesztés, beruházás és pénzügyek	54	Időjárás, kockázatok	25
Vidékfejlesztés	52	Innováció és GMO	23
Összesen			684

Forrás: saját szerkesztés a kiadott program alapján

jövőjét tárgyaló volt, ahol a téma neves szakértői (*Giovanni Anania, Jean-Christophe Bureau* és *Alan Matthews*) tartottak előadásokat a soros KAP-reform jelenlegi állásáról és a várható jövőről, mintegy 50 ember részvételével, amelyet parázs vita és számos kérdés követett. A szimpóziumokat párhuzamos panelelőadások és kora estébe nyúló újabb szekciók követték, így estére a résztvevők többsége szívesen fogyasztott el némi ételt-italt a szálloda bárjában, közben tapasztalatokat cserélve.

A szakmai programokban bővelkedő harmadik napot egy lazább negyedik követte, amikor délelőtt Brazília mezőgazdaságának különböző vetületeivel ismerkedhettek meg az érdeklődők, délután pedig a résztvevőket buszokkal vitték el a méltán világhírű Iguacu vízesés brazil oldalára. A rendkívül látványos és szemet gyönyörködtető természeti csodák, illetve a több száz vízesés megdöbbentő közelsége a szó szoros értelmében felfrissítették a küldötteket és aktív kikapcsolódást biztosítottak mindenki számára. A túra után pedig sor került a kongresszus második fogadására, ahol éjszakába nyúlóan nyílt mód a kötetlenebb beszélgetésre és a kapcsolatok építésére-ápolására. Külön öröm volt a világ minden tájáról érkező számos fiatal kutatóval találkozni, ami azt bizonyítja, hogy van érdeklődés a szakma iránt, és hogy fiatalként is meg lehet jelenni nemzetközi érdeklődésre számot tartó, értékes kutatásokkal. Az ebédek, kávészünetek és fogadások alatt lezajlott beszélgetések és elmesélt történetek pedig megerősítik az embert abban, hogy a fiatal kutatók előtt álló akadályok leküzdhetők és ösztönöznek arra, hogy minél jobb teljesítményt nyújtsunk a jövőben. Számos alkalom nyílt tehát egymás megismerésére és új kapcsolatok építésére, illetve a meglévők ápolására.

Az ötödik nap délelőttjén szekciókba sorolt előadásokra és szimpóziumokra lehetett ellátogatni, ahol az agrárkörnyezeti témáktól kezdve a földhasználaton, szövetkezeteken és hatékonysági elemzéseken át egészen a vidékfejlesztésig tucatnyi témából válogathattak az érdeklődők. A legtöbb szekció mind a fejlődő, mind a fejlett országok agrárgazdaságából (vagy a kongresszus mottójához híven biogazdaságából) hozott példákat és eseteket, ami segítette a témák nemzetközi kontextusba helyezését és motiválta a küldöttek közötti eszmecse-

Elnökség az egyik plenáris ülésen (a szerzők felvétele)

rét. Itt már jól érzékelhető volt, hogy egy ilyen kongresszus össze sem hasonlítható egy európai vagy akár hazai konferenciával, mivel az előadók és a résztvevők olyan mértékű diverzitása jelenik meg egy helyen, amely máshol nem elképzelhető. A közeg egyébként rendkívül ösztönzőleg hat az emberre, a cikk írói is számos új ötletet és kutatásra érdemes témát gyűjtöttek a hét folyamán. Délután a nap plenáris előadásokkal folytatódott (technológia, termelékenység és beruházások témakörben), majd poszterek és panelelőadások következtek.

A konferencia programját az ebédszünetekben megtartott mini szemináriumok is színesítették. A világhírű AgEcon adatbázis képviselői ezeken olyan praktikus információkat osztottak meg a kutatókkal, mint például a hivatkozásjegyzéket összeállító programok listája, a hatékony publikációs marketing fogásai vagy a gyors információkeresés eszközei.

A kongresszus hatodik napját a korlátos erőforrás-ellátottság témakörében szervezett plenáris előadások nyitották meg, majd újabb szekciók és szimpóziumok következtek a már megszokott módon. A nap nagy részében döntően a fejlődő országok biogazdaságát érintő témák kerültek napirendre, úgy mint az éhezés, szegénység, beruházások és fejlesztés, nemek közötti egyenlőtlenségek és a vízellátás. A hatodik nap délutánján került sor a legjobb előadások és azokhoz kapcsolódó cikkek elismerésére, különböző díjak átadásával. A díjak átadása és a köszöntők, majd a hivatalos zárás az esti fogadáson folytatódott, ahol a hagyományokhoz híven a társaság újabb örökös tagokat is választott, majd a korábbi elnök (Keijiro Otsuka) jelképesen átadta posztját az új elnöknek (*Johan Swinnen*). A zárófogadás azonban még nem jelentette a konferencia végét, mivel a hetedik napon további szekciók és plenáris előadások várták az érdeklődőket. Az utolsó plenáris előadások témája az állam szerepének felülvizsgálata volt az agrárpiacok

Beszélgetés az egyik kávészünetben (a szerzők felvétele)

működésében, melyet a hivatalos zárás és termelékenységnövekedés általi szegénységcsökkentést vizsgáló konferencia utáni workshop követett. Összességében hazánk hét képviselője is aktívan hozzájárult a tudományos tanácskozáshoz: három előadással, két poszterrel és egy szekcióelnöki pozícióval voltunk jelen.

A kongresszus során megtartott közgyűlés határozatai alapján a szakmai kérdések mellett néhány szervezeti változást is érdemes megemlíteni az IAAE-nél. Először is a társaság következő elnöke *Will Martin* ausztrál agrárközgazdász professzor lesz, aki jelenleg a Világbanknál dolgozik. Megújult a végrehajtó bizottság is, az új tagok: *Kym Anderson* (University of Adelaide), *Stephan von Cramon-Taubadel* (Georg August University), *Sara Savastano* (University of Rome), *Maximo Torero* (IFPRI) és *Nick Vink* (University of Stellenbosch). További fontos változás, hogy a jövőben tagonként zajlik majd a szavazás, amely jelentősen leegyszerűsíti a folyamatot. A korábbi hagyományokkal ellentétben azonban nem sikerült döntést hozni a hat év múlva esedékes kongresszus helyszínéről.

ÖSSZEGZÉS

A cikk végén érdemes néhány általános következtetést levonni. Először is a kongresszus egyik legfőbb üzenete, hogy az agrárgazdaságtan továbbra is önálló tudományterületnek tekinti magát, amelynek kialakult elemzési módszerei és kutatási területei vannak. Ezek a területek azonban bővülni látszanak, a kutatási kérdések spektruma pedig kibővül a bioökonómia létjogosultságának bevezetőben leírt logikája alapján.

Másik fontos következtetés, hogy a kongresszuson alapvetően hagyományos agrárközgazdasági témák kerültek előtérbe, és csak néhány szekció foglalkozott a mottóban szereplő bioökonómia kérdéskörével. További fontos következtetés, hogy a kongresszuson való részvétel semmilyen más konferencia-részvétellel nem összehasonlítható, mivel az előadók és a résztvevők olyan mértékű diverzitása jelenik meg egy helyen, amely máshol nem elképzelhető.

A kongresszus összegzésénél nem szabad megfeledkezni a konferencia szervezőinek méltatásáról sem. A konferencia rendkívül magas színvonalú szervezése is hozzájárult a szakmai sikerességhez. Az események lebonyolításának gördülékenységével, a kiváló ellátással, a kirándulással, az esti fogadások megszervezésével és az egyéni problémák kezelésével mindenki elégedett lehetett.

Őszintén reméljük, hogy a fenti beszámoló minden hazai kollégának felkeltette az érdeklődését az IAAE kongresszusai iránt, és hogy minél többen jelen lehetünk a soron következő világkonferencián Milánóban, 2015-ben.

TARTALOM

TANULMÁNY

Udovecz Gábor – Pesti Csaba – Keszthelyi Szilárd: Nyertes és vesztes gazdaságok Magyarországon 387

Spilákné Kertész Márta: A mezőgazdasági vállalkozások vagyon- és tőkestruktúrájának tendenciái, a kapcsolódó sajátosságok kezelésének szükségessége 398

Dombi Mihály – Kuti István – Balogh Péter: Adalékok a megújuló energiaforrásokra alapozott projektek fenntarthatósági értékeléséhez 410

Szathmári László – Sebesy Zsanett – Palkó Csaba: A kiskereskedelmi árak elemzése néhány édesvízi haltermék hazai piacán 426

Stummer Ildikó – Isépy Anett – Mándi-Nagy Dániel – Németh Noémi: Az uniós iskolatej- és iskolagyümölcs-program tapasztalatai Magyarországon 434

VITA

Csete László: A Wekerle Tervről földhözragadt agrárnézőpontból 444

Sipos Nikoletta: A CO_2-adó bevezetésének várható hatása Magyarországon 450

SZEMLE

Mészáros Sándor: A zöldség-gyümölcs kisárutermelők, a TÉSZ-ek és a nagy kereskedelmi láncok kapcsolatai – könyvismertető 458

KRÓNIKA

Romány Pál: Egyenes út – meredek pálya: Dimény Imre akadémikust köszöntötte az MTA Agrártudományok Osztálya 461

Jámbor Attila – Török Áron: Az agrár-közgazdaságtan és a bioökonómia: A 28. Nemzetközi Agrárközgazdasági Konferencia tapasztalatai 465

Takácsné György Katalin – Forgács Csaba –Takács István: A lengyel agrárközgazdászok (SERiA) XIX. éves találkozója és konferenciája 471

BEMUTATKOZIK A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG II. *473*

Summary 478

Contents 482

Előfizetési felhívás 483